

Egy születésnap margójára

Azon szerencsések közé sorolhatom magam, akiknek kitűnő tanáraik voltak az elemi osztályoktól az egyetemi tanulmányokig bezárólag. A Babeş-Bolyai Tudományegyetemen végeztem fizikát 1992-ben, és azóta pár helyen jártam és gyűjtöttem tapasztalatokat. Az elején azt hittem, az a természetes, hogy olyanok a tanárok, mint amilyenek az otthoni tanáraink voltak. Az idő múltával azonban kezdtem rájönni, mekkora szerencsénk volt, hogy akkor és oda születtünk, ahol olyan tanáraink lehetnek, mint Gábos Zoltán. Sajnos a nagyvilágban ilyen tanárok nem tipikusak, és amit

kaptam a tanáraimtól, nagyon különleges ajándék, amiből máig is élek, mint a meszebeli tarisznyából. Ez kicsit elgondoltatott, és természetesen itt csak találgatok: furcsa módon talán a kommunista diktatúrának is lehetett szerepe abban, hogy kitűnő tanáraink voltak, mert ilyen elnyomó rezsim alatt talán a tanári állás lehetett az egyike a kevés módozatoknak, amiben valaki megőrizhette szellemi épségét és emberi integritását. A fizika és matematika világában egyetlen igazság uralkodik, hazudni nem lehet, politikának és hasonló emberi gyengeségeknek nincs helye. Ez természetes menedéket nyújthatott számos értelmiséginek, akik más lehetőségek hiányában tanári pályát választottak, és így hozzájárultak egy kitűnő tanári generáció kialakulásához, melynek tagjai nemcsak tantárgyi ismereteket adtak át nekünk, hanem emberi és erkölcsi példaképet is nyújtottak.

Számomra Gábos tanár úr volt és maradt is a tanári példakép. Habár tőle kutatást eltanulni sajnos már nem volt alkalmam, egy pár kurzust tanított nekünk az egyetemen, pontosabban kvantummechanikát és statisztikus fizikát, amivel mély benyomást tett rám és az osztálytársaimra. Nem követtem semmit, senkit,

saját gondolatait és értelmezéseit írta fel a táblára. Teljesen lenyűgözött minden egyes előadása. A fizika szépsége, mély összefüggése és egysége szemünk láttára kerekedett ki az órai során, matematikai precizitással. Nem volt egy fölösleges mondata, és nem hagyott ki soha semmi szükségesrűt – a nehéz fogalmakat alap-

elvekből származtatva tisztán világosította meg; egyszerűen tökéletes előadásokat tartott. Ilyen előadásokra csak az képes, aki szereti, mélyen és minden szögéből érti a fizikát. Előadásai és beszélgetéseink során feltűnt hogy a tanár úr számára a fizika és a fizika tanítása nem egy állás, hanem szenvedély, amivel elég sokunkat meg is fertőzött.

Gábos tanár úrnak nemcsak előadásai, hanem kutatásai is világszínvonalúak. A diktatúra elnyomása ellenére, ami gátolta a természetes tudományos kapcsolatokat külfölddel és kutatási erőforrásokat vont meg, Gábos tanár úr fundamentális eredményeket ért el több területén is a fizikában, mint például gravitációs kölcsönhatásokban, általános relativitásban, relativisztikus fizikában (termodinamikában), elemi részecskék fizikájában és nem-euklideszi, pontosabban Bolyai-geometriában. Könyvei közül hármat említek meg, mert rendszeresen használok őket előadásaimhoz: „Az elméleti fizika alapjai”, „Termodinamika” és a „Statisztikus fizika” köteteit.

Habár szinte közhelynek hangzik, Benjamin Franklin polihistor szavaival élve „An investment in knowledge always pays the best interest”, avagy szabad fordításban: a tudásba való befektetés kamatozik mindig a legjobban. Amit tanárainktól kaptunk, azt talán csak továbbadva lehet a legjobban visszafizetni. És azoknak, akiket Gábos tanár úr tanított ez bizony magas mércét jelent.

Jókívánásokkal és sok köszönettel emelem poharam a Tanár Úr egészségére, hogy az első három számjegyves évfordulóján is együtt ünnepelhesünk! A tanítványai nevében,

TOROCZKAI ZOLTÁN
a Notre Dame Tudományegyetem tanára,
Amerikai Egyesült Államok

Az egyetem előtt séta közben tanítványaival tárgyalt

Tulogy János professzorral

Egy történet

Gábos tanár úrról a következőket mesélte el Tellmann Jenő, volt fizikatanárom. Egy alkalommal egyik diákjáról kiderítették, hogy kulákszármazású, s ezért hatalmas tandíjat róttak ki rá, amit nem tudott volna kifizetni, ezért abba akarta hagyni egyetemi tanulmányait.

A fiatal Gábos tanár úr – tudomást szerezve erről – azonnal felajánlotta a fiúnak, hogy ő előteremti neki a szükséges pénzeszt. A diák ezt nem akarta elfogadni, mert nem bízott benne, hogy meg tudja majd adni. Fogadd el nyugodtan, ha megadod, jó, ha nem, az sem lesz probléma – nyugtatta meg a tanár úr. Így az illető el tudta végezni az egyetemet. Ez a történet mély nyomot hagyott diákjainak emlékezetében, akik azóta is emberi és szakmai példaképnek tekintik.

Egyik diákja azt mondta, hogy a világ n+1-egyedik csodája lenne, ha akadna olyan ember, aki rosszat tudna mondani a tanár úrról.

MÁTHÉ MÁRTA
fizikatanár, Bolyai Farkas Elméleti
Líceum, Marosvásárhely